

Szilasi László: A harmadik híd

Azt szokták mondani a nálam okosabb emberek, hogy a könyvet ne a borítója alapján ítéljük meg. Ezzel csak az baj, hogy látszatvilágban élünk, ezért egy valamire való könyvnek is muszáj szépen csomagoltnak lenni. A harmadik híd borítója nagyon érdekes volt számomra. Egy magasabb regiszterből, egy kádárkori csapból csorog le valami rizsporos fehérség. Nem hó, de nem is víz. Engem már ezzel az egyszerű, de megfoghatatlan külsővel elgondolkodtatott. Féltem, hogy túl magasan lesz az a csap, és én majd letről nem látom a lényegét, de egyben szomjas is lettem arra a furcsa fehér porra. Persze a Z-generáció tagjaként utána olvastam kicsit a mű szerzőjének és a történetének is. Így megint egyszerre keserűnek és édesnek éreztem a kíváncsiságomat.

Édesnek, mert a történet Szegeden játszódik. Annak idején az ősapám erről a városról kapta a vezetéknevét. Nagyon büszke vagyok hát rá, amiért egy neves egyetemekkel tűzdelt és történelmi jelentőséggel bíró település nevét viselhetem. Nyolcadikos koromban kirándultunk is oda az osztályommal. A lakóhelyemhez, Hajdúböszörményhez képest Szeged maga volt a mesebeli Nyugat hatalmas terekkel, emlékművekkel, modern házakkal, kirakatokkal és emberekkel. Minden vágyam volt, hogy egyszer szegedi Szegedi lehessenek.

A keserű mellékízt a hajléktalanok adták. Kicsi gyerek voltam, mikor elsőként egy utcai embert láttam. Hatalmas szőre és szedett-vetett ruházata volt. Borzalmasan állatiasnak tűnt, de tudtam, hogy mégiscsak egy férfi. Vagy valamikor egy férfi volt. Akkorra már inkább mondtam jetinek. Azóta van ellenérzésem annak a lénynek a sorstársaitól. Elfordítom a fejem, átmegyek az utca túloldalára, vagy szinte megszűnök létezni, nehogy észrevegyenek. Mindig vérszomjas ragadozóknak éreztem őket, akik elől bujkálnom kell.

Kicsit érettebb fejjel már azt gondolom, hogy embertöredékek. Valami elromlott az életükben, vagy a szervezetükben és betegek lettek. Olyanok, akár a leprások. Az orvosok betették őket egy egész szűk dobozba a civilizáció és a kóbor kutyák közé. Hadd éljenek ott, ahol nem árthatnak senkinek sem. Biztos vagyok benne, hogy borzalmas dolog ott ülni, az embertelenség küszöbén, és várni, hogy majdcsak meggyógyulunk valamikor. Természetesen a zsigereinkben érezzük, hogy az a valami olyan mélyre ette magát bennünk, hogy már lehetetlenség megjavítani. De élnek a maguk láthatatlan dobozában, mi pedig ilyenkor télen melegedőket létesítünk nekik, megszánjuk őket adományainkkal, gyógyszereket, orvosi ellátást és meleg ételt biztosítunk nekik. Úgy gondolom, ennyit tehetünk.

Nosztávszky és Deni is megerősített ebben a hitemben. A kádárkori csapból folyik le társadalmunkból az ilyen lelki leprás ember több tucat magával, és ott is marad az eldugult lefolyó alján. Nem lehet visszamászni. Nem lehet megvárni, amíg a lefolyó megtelik és már csak egy lépés a mosdókagyló pereme. Ott kell maradni a tetemekkel, testi betegségekkel, szennyel, durvasággal és a folyamatos hiánnyal telített térben. Mindez ott van körülöttük, de valahogy mégis rengeteg hely van még, ami sosem fog megtelni.

A mi segítségünk elveszni látszik a hiányban. Nosztávszky valahogy így mondta: minden nap megmentik az embertörmelékeket, hogy aztán másnap is meg lehessen menteni őket. Tiszta a lelkiismeretünk, megtettük, amit meg lehet és ők túlélnek még egy napot. És ez addig megy majd, amíg meg nem telik az eldugult lefolyó. De ez is leginkább csak a karácsonyi időszakban fordul elő, esetleg a tavasz beköszöntéig. Erről jutott eszembe az egyetlen hajléktalan, akit szinte szeretek. Ötvenes éveiben járó bácsika, aki rossz akusztikus gitárján három akkordot pengetve minden évben ott éneklie a debreceni adventi vásáron, hogy „...ha elmúlik karácsony a szeretet lángja halványabban ég...”. Ez az érzelmektől túlcsondult dal számára a rideg valóság. Az egyik nap még bablevest kap (amit a szervezetbe juttatás után rögtön a nadrágjába ürít), másnap már elmúlt az ünnep és örülhet, ha egy szelet kenyeret összekapar.

Szomorú dolgok ezek. Pedig Szilasi László szereplőivel olykor vidám események is történnek. Hiszen a kis csapat torzonborz embermaradványnak ott van a közelében a megmentő: Foghorn Péter, azaz a Robot. Élvezet volt olvasni, ahogy Anna, Angyal, Droll, Márs, Engelsz, Fondü és Noszta, az új fiú folyamatosan az előre megszerkesztett útvonalon masírozik nap mint nap a vezér védő szárnyai alatt. Ételről ételig menetelnek, mintegy küldetésként. Közben mindenkiről lógnak a göncök, mint a csigaház, és a sok kacat közül néha előkerül egy leleményes műalkotás. Robot hátán praktikus elrendezésben csüng az apjától örökölt hegedű, Anna zsebében ott lapulnak a hulladék sansulák, Droll pedig takarékosan minden nap egyetlen egy fényképet készít a saját gyártású fényképezőgéppel. Rengetegszer kaptam kedvet ezeknek a furcsa micsodáknak az előállításához, de minduntalan rájöttem, hogy bár részletes leírást találok róluk, nincs meg bennem az a leleményesség, ami a kényszerhelyzetben csodát alkot. Örültem, hogy bennük viszont megvan ez a tulajdonság és ki is használják ezt.

Valósággal idillinek láttam Roboték helyzetét. Úgy képzeltem el őket, mint egy eddig ismeretlen Rejtő Jenő regény képregénnyé konvertált szereplőit. Láttam már ilyet édesapám füzetek között. A karakterek jelleme és kinézete is eltúlzott, karikatúra jellegű. Angyal a léha, de eszményi férfi volt, Anna a törékeny, magasra tornyozott hajú hölgy, Engelsz, Márs és Fondü pedig a három testőrré hajaztak, mellettük pedig Droll néni gömbölyödött, mint egy középkorú házvezetőnő. Szépen, libasorban sétáltak a Broken Buzzer rajzai között képkockáról képkockára.

A menetet természetesen Foghorn és Noszta zárta közre. Ők ketten valahogy nem képregény figurák voltak, hanem hozzánk hasonló, húsvér ember. Ez kicsit ijesztő is volt bennük, de egyben megragadó is. Éreztem, hogy valahogy belekerültek ebbe a másik világba, igazából nem is oda valók. Ez pedig lehetőséget adott számomra. Szerettem volna én is belesöpögni a szegedi hajléktalanok libasorába és velük masírozni. Valahogy úgy, mint az A-ha egyik videoklipjében. Mindenki meg találtam magam, ezért bennük akartam élni.

Rögtön ezután jött a hidegzuhany. A szappanbuborék, aminek falán át olyan rózsaszínek láttam Szeged utcáit, szétpattant. Vagy csak a tél elmúltával elolvadt a városon ülő, mindent megszépítő mázréteg. A kissé nehézkes, de vadregényesen vonzó otthontalanság végre szembefordult velem, és megmutatta a maga csúf valóját. Azok az embermaradványok elveszítették mindenüket. A pénzüket, a hazájukat, a magántulajdonukat, az ételüket, italukat, a jogaikat, a nemi identitásukat, a gondolataikat, szavaikat. Foghorn pótolni szerette volna ezeket, de önmagán kívül nem adhatott mást. Már csak az elszáradt testükön zörgő csigaházuk van, ami valamiképp eltakar az őket emésztő koszból és éhségből.

Rájöttem, hogy csak Noszta mindent megszépítő világnézete és romantikus képzelgése miatt szerettem őket. Nem nevezem ezt becsapásnak, inkább csak egy naiv eszmének, ami segített elviselni a hiányt. De mindenképpen csalódtam Nosztában. Szerettem őt és tiszteltem a művészethez való viszonya miatt. Szép volt nézni, mennyi mindent észrevett egy műalkotásban, mennyire kifinomultan értelmez egy-egy üzenetet. Ezért is voltam rá mérges. Nemcsak megtévesztett, de ellökte magától ezt a fantasztikus képességet. Beolvadt a csőcselékbe, mocsos és hozzá nem illő dolgokat művelt. Összetörte a szívemet, amiért neki összetörték az életét.

De haragudtam Foghornra is. Tudtam, hogy bölcs vezető, csodatévő és megmentő. Értem is eljön majd, segít beilleszkedni a saját életembe és megmutatja, mit mondanak neki a betűvel díszített oldalú vérebei. Egy táltos volt ő nekem, aki örködött a törzse felett, és vigyázó szemeivel kompatibilissé tette a városát mindenkivel. Voltak érzései, állandó kapcsolata, gondolatai, keresete, és volt egy családja, akire vigyáznia kellett. Más volt, mint a többiek, és épp ezért tudott átjárni abból a szűk dobozból a mi világunkba. Hatalmas varázslatnak tűnt ez az én szememben. Egy örök fiatal, bontógolyó stílusú erőmű, akitől mindig segítséget kaphatok. De ez a teória megbukott, Anna halálával Robot csavarjai

meglazultak, a szerkezet omladozott és a vasaltorrú csizma is veszélytelenebb fegyver lett. Szomorú volt tudni, hogy már csak félgőzzel üzemel. Sajnáltam, és mindent megtettem volna, hogy hamarabb visszakaphassa a kockás füles sapkáját és a kemény vízlepergető anyaggal borított, fél combig érő, világoskék Annapurna 1953 pufidzsekijét, amikkel visszaállíthatja az őt mozgó eldeformált rúgókat. Aztán Deni (vagy Damon Strahl, már nem is tudom, ő hogyan szeretné magát jobban) lerántotta a leplet. Már a második ember horpasztotta be a regénybe vetett hitemet. Robot elvesződött a Badacsonyi Rém és a BAZ megyei Acélcigány küzdelmében. Már csak az elkényelmesedett belsőség maradt: Foghorn Péter. Nem tudott ölni, nem tudott öngyilkos lenni, nem tudott egy közösséget vezetni. Lecsúszott a mélységbe, de egyben fel is jutott abba a magasabb regiszterbe, ahol mi élünk. Megundorodtam tőle. Benne volt Barták sertése. Ott túrt a vérebek helyén.

Szeged is csökevényesedett. A kulturális örökségeit befedte a patina, lyukacsosodtak a beton utak, járdák, mint a sajt; és a csillogó villogó kirakatokat is összemázgálta egy titokzatos és rendkívül piszkos kéz. Szinte fellelegeztem, mikor a történet kiszorult a belvárosból, és végre elszakadhattam a fojtogató szmog és a beszorult téves emlékek közegeiből. Nem ujjongtam, csak tudomásul vettem, hogy nemcsak Foghorn csúszott lefelé, hanem az addig pártfogolt csapata is. Kiszorultak a láthatatlan dobozból, ami a civilizáció közelében tartotta őket, és ott feküdtek az eldugult lefolyó alján. A képregényhősök papírgalacsinnokká asztak, és többé nem is akartam rájuk ismerni. El akartam égetni az emlékeket, mint ahogy Noszta is tette hazaérkezése után. Szerencsére nem tettem meg. Most nagyon is hasznomra válnak.

Sokat és sokfélét tanultam Szilasi Lászlótól. Például hogy kik is igazából a hajléktalanok. Minden igaz, amit róluk gondoltam, de nem szabad ezért megvetni őket. Nem bűnösök, nem szerencsétlenek. Csak egy kicsit betegek. A beteg embereket pedig el kell fogadni, és ha tudunk, segíteni kell nekik. Vigyáznunk kell rájuk, mert egyre többen vannak, és egyre nagyobb veszélynek teszik ki emberségüket. Tudom, hogy sokan azért ragadnak bele egyre jobban és jobban a mosdókagyló oldalán lévő mocsokba, mert hét nap alatt az ember a nélkülözött személyi higiénia miatt munkaképtelenné válik. Ezt kéne áthidalnunk. És már építik is a harmadik hidat a magasabb regiszterből számukra, csak még nem tudják befejezni. Kevés a munkaerő, a pénz és az ember, aki vigyázna rájuk.

Most ott állok Deni mellett a harmadik híd csonkján, Úgy érzem, ő volt a legkorrektebb hozzám. Gyilkos, nehezen megérinthető és emiatt magányos. De egyedül ő az, aki mellettem volt mindvégig, ahogy a kádárkori csap mellől a történeteket szemléltem. Csendben hallgatta Nosztát; ezzel a hallgatásával pedig mindent tökéletesen elmesélt nekem. Csak mi ketten vagyunk igazi magasabb regiszterbeliek, akiket sosem hívott a mélység, sosem szédültünk bele a rizsporos zuhatagba. A harmadik híd esélyt ad a lent lévőknek, hogy mi megtalálhassuk őket. Integethetünk majd a sok pufidzsekis, sínadrágos embertöredéknek és lenyújthatjuk hozzájuk a kezünk.

Sokszor vertek át a könyv olvasása alatt. Most már szinte biztos vagyok benne, hogy azért, mert én magam voltam túl gyermeki és nem vettem észre, hol is állok tulajdonképpen. Szerettem volna lent lenni, hogy aztán feltörhessek a csúcsra. Közben végig a csúcson voltam, és ők kapaszkodtak fel hozzám. Volt, aki lecsúszott és volt, akinek sikerült elérnie mellém. Nem én ugrottam fejest az ő képkockáikba, hanem ők fröccsentették az életembe tanulságaikat.

Nem is tudom, hogy lehetne elbúcsúzni Annától, Angyaltól, Drolltól, Márstól, Fondütől, Engelsztől, Nosztától és Foghornától. El kell őket engednem, de annyira átformálták a nézeteimet, hogy nem dughatom el őket elmém kazánházában. Remélhetőleg Deni mellettem marad, és emlékeztet majd rájuk, és mindig lesz valaki, aki vigyáz rájuk Foghorn Péter és Szilasi László akarata szerint.